

І.В. Нестеренко, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Більшість принципів охорони навколишнього природного середовища так чи інакше причетні до діяльності суб'єктів господарювання, а саме: пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності, гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей, екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій тощо [1]. При цьому, основою ефективності бухгалтерської практики опрацювання інформації про природоохоронну діяльність є використання загальних рамок, стандартних визначень, спільної мови та повторюваних процесів.

В умовах суттєвого зростання антропогенного впливу на природу одним з найадекватніших та ефективних способів вирішення проблеми взаємодії суб'єктів господарювання та всієї економіки з навколишнім середовищем є запровадження обліку елементів природного капіталу на вітчизняних підприємствах. Оскільки, як цілком слушно зазначає О. І. Гриценко традиційна система бухгалтерського обліку не є придатною для адекватного врахування екологічних впливів підприємства і виконання функцій екологічно свідомого управління і контролю [2, с. 93]. Аналогічну думку має і М. Лепетан, яка зазначає, що діюча система бухгалтерського обліку не забезпечує достатнього системного відображення впливу суб'єктів господарювання на довкілля [3, с. 12]. Це передбачає налагодження якісно нової обліково-аналітичної системи, фундаментом якої є облікова політика.

Облікова політика фактично покликана інтегрувати економічну (як внутрішнього, так і зовнішнього характеру), соціальну та екологічну політики підприємства в єдиний інформаційний простір для прийняття рішень, що забезпечать стійкий розвиток підприємства та приріст вартості на кожному з його життєвих циклів [2, с. 94]. Тому, при формуванні Наказу про облікову політику на підприємстві

необхідно впровадити пункт «Екологічно-орієнтована діяльність», при наповненні якого треба враховувати інтереси усіх зацікавлених сторін (власників суб'єкта господарювання, працівників, контрагентів, суспільства, держави в цілому), дотримуючись принципів обліку та розкривати основні методи оцінки та обліку природного капіталу.

Методи, які повинні наводитися в наказі про облікову політику перелічені та детально описані в Методичних рекомендаціях щодо облікової політики підприємства [3, с. 11]. Проте, такий специфічний об'єкт бухгалтерського обліку як природний капітал потребує адаптації загальноприйнятих методів для достовірного відображення інформації про нього в обліково-аналітичній системі та звітності, що має досягатися розкриттям їх в обліковій політиці. Тому при розробці стандартної структури облікової системи та принципів обліку природного капіталу в Україні слід користуватися Системою екологічних та економічних рахунків (SEEA), затвердженою Статистичним відділом Організації Об'єднаних Націй [4, с. 192]. В Україні таких рекомендацій або стандарту з оцінки та обліку природного капіталу не існує, внаслідок чого питання обліку та відображення у звітності елементів природного капіталу та впливу на нього бізнес-процесів підприємства мають регламентуватися внутрішнім документом підприємства з організації обліку, а саме обліковою політикою.

З метою обліково-аналітичного забезпечення управління екологічною безпекою підприємства в наказ «Про облікову політику» доцільно включити інформацію про: види, джерела їх формування та обсяг екологічних активів, капіталу, зобов'язань, доходів та витрат; документи, призначені для фіксації та узагальнення інформації про екологічні аспекти діяльності підприємства; класифікатор основних видів операцій щодо руху екологічних активів, капіталу та зобов'язань; порядок формування та використання коштів на природоохоронну діяльність; перелік осіб, відповідальних за облікове відображення екологічних аспектів бізнесу; процедури поточного контролю за формуванням і використанням коштів на природоохоронну діяльність та екологічне виробництво; порядок проведення інвентаризації відходів і стану екологічних зобов'язань, у тому числі зі сплати екологічних податку; склад і зміст внутрішньої звітності щодо екологічних аспектів бізнесу [5, с. 75]. Також потрібно сформувати графіки документообігу операцій з обліку екологічних аспектів бізнесу. Описати порядок організації матеріальної відповідальності за порушення екологічних норм. Визначити порядок ведення управлінського обліку та формування екологічної звітності. При формуванні робочого плану рахунків необхідно також брати до уваги не лише вимоги своєчасності та повноти заповнення форм

фінансової, статистичної та податкової офіційної звітності, а також потенційну необхідність подання інформації про досягнення підприємством цілей сталого розвитку екологічної сфери. Крім того, інформаційні ресурси для визначення показників добровільної звітності про досягнення цілей сталого розвитку екологічної сфери підприємствам також доцільно формувати в системі обліку.

Таким чином, питання розробки методичних аспектів формування облікової політики як основи визначення внеску бізнесу в досягнення екологічної складової цілей сталого розвитку актуалізуються. За цих умов формування облікової політики підприємства за наведеними рекомендаціями надасть можливість відображати в обліковій системі та різноманітній звітності (звіті про управління, про сталий розвиток, інтегрованої звітності) елементи природного капіталу; визначати, планувати, нормувати, контролювати й аналізувати витрати на природоохоронну діяльність, відновлення чи підтримання біорізноманіття; поглиблено вивчати та аналізувати фінансові результати від природоохоронної діяльності.

Інформаційні джерела:

1. Закон України № 1264-ХІІ «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
2. Нестеренко І. В., Чміль Є. Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Електронний науково-практичний журнал «Цифрова економіка та економічна безпека»*. 2022. Вип. 1(01). С. 92-99. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-15> URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/9991>
3. Чернікова І.Б., Кирильєва Л.О., Нестеренко І.В., Кузнецова С.О. Тактично-орієнтовані підходи до податкового планування в умовах сталого розвитку ринку. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2020. Вип. 1(31). С. 7-19 URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/4198>
4. Нестеренко І., Ковалевська Н. Становлення облікової політики та її вплив на показники звітності підприємств харчової індустрії. *Економічний аналіз: науковий журнал*. Том 31. № 3. 2021. С. 190-197 URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/19942>
5. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 440 с.